

MRF 2024.90

Østre Landsrets dom af 9. april 2024, 6. afd., sag BS-119/2023-OLR
(Peter Thønnings, Anne Bendfeldt Westergaard og Martin Melchior (kst.))

X Tagteknik v/A (adv. Steen Petersen) mod B (adv. Søren Saaby Hansen)

Firma, der foretog højtryksafrensning af et asbestholdigt tag, var erstatningsansvarlig for ejers udgifter til fuldstændig oprensning af asbestforurening af jorden, da der stilles krav om skærpet agtpågivenhed og særlige forholdsregler ved denne type aktiviteter under hensyn til sundhedsrisikoen ved asbest, som ikke var iagttaget af firmaet. Den omstændighed, at der muligvis var en mindre asbestforurening af jorden forud for tagrensningen, kunne ikke medføre nedsættelse af ejers erstatningskrav.

B indgik i 2020 aftale med X Tagteknik om rensning og maling af sit asbestholdige tag. B nægtede imidlertid at betale regningen på 20.187,50 kr., da B mente, at B's ejendom var blevet forurennet med asbest som følge af tagrensningen. X Tagteknik udtog stævning mod B med påstand om betaling af 20.187,50 kr. for udført arbejde, mens B for byretten nedlagde påstand om frifindelse og selvstændig påstand om betaling af 495.444 kr. For så vidt angik X Tagtekniks krav fandt byretten, at X Tagteknik i hvert fald delvist havde tildækket med fibertex, hvorfor B skulle betale 20.187,50 kr. for det af X Tagteknik udførte arbejde. I tilbuddet fra X Tagteknik fremgik vilkår om, at B anbefalede at afdække eventuelle værdier på loftet i tilfælde af, at der evt. skulle gennemtrænge vand fra usynlige revner i loftet, der kunne forårsage vandskaber. Videre fremgik af vilkårene, at X Tagteknik ikke ville være ansvarlige for disse "eventuelle skader". Ved byretten blev udmeldt syn og skøn, hvor skønsmanden i relation til asbestholdigt vand, der var tilløbet jord under tagrender og tag, foretog referenceprøver fra to andre ejendomme, der begge indeholdt lignende asbesteternittage. For så vidt angik B's krav lagde byretten skønsmandens erklæringer samt en rapport fra Teknologisk Institut til grund, hvorefter der ved afrensning af asbesttage skal iagttages særlige forholdsregler, herunder bl.a. afdækning med fiberdug (fibertex), opsætning af afskærmningsplader samt løbende kontrol med loftrummet for gennemtrængende vand gennem loftsprækker. Byretten fandt ikke, at X Tagtekniks ansvarsfraskrivelse for eventuelle loftsvandskader omfattede denne situation, hvor der kunne

måles tydelige asbestfiberspor på loftet, ligesom byretten heller ikke fandt, at X Tagteknik som professionel aktør burde have forsat arbejdet, selvom B havde sagt til X Tagteknik, at de kunne fortsætte arbejdet. I relation til målingerne af asbestfibre i jord lagde byretten skønsmandens udtalelser til grund, hvilket også gjaldt udgifterne til jordoprensning af asbest, idet byretten anførte, at B herved ville få en asbestfri grund, hvilket ikke ville være tilfældet, hvis tagrensningen ikke havde fundet sted, da retten ikke fandt det muligt at opgøre denne forskel økonomisk. X Tagteknik blev herefter pålagt de fulde jordoprensningsomkostninger, da asbestmængden i B's jord var væsentligt større end på referenceejendommene. X Tagteknik ankede til landsretten, hvor parterne i det væsentlige gentog deres anbringender. Landsretten lagde til grund, at højtryksafrensning af asbestholdige tagflader skal udføres med skærpet agtpågivenhed i forhold til korrekt afskærmning, løbende kontrol, fuldstændig opsugning af forurennet spildevand og efterfølgende omhyggelig afrensning af eventuelle asbestforurenede overflader. Selv om det ikke kunne afvises, at der har været asbest i jorden, var denne af begrænset omfang, hvorfor merforureningen gjorde det påkrævet at foretage en oprensning af de berørte arealer. Desuden tiltrådte landsretten byrettens vurdering af, at de fornødne forholdsregler ikke var iagttaget, og der således ikke var udvist tilstrækkelig agtpågivenhed, samt at der ikke forelå egen skyld eller accept af risiko. Landsretten stadfæstede derfor byrettens dom.

Kommentar: *Dommen angår entreprenørers ansvar ved (højtryks)afrensning af asbestholdige tage og fastlægger en skærpet culpanorm på baggrund af de sundhedsmæssige risici ved asbest, hvilket i*

MRF 2024.90

denne sag ikke fandtes iagttaget. I relation til erstatningsopgørelsen valgte både byretten og landsretten at se bort fra, at ejeren med kravet fik en asbestfri ejendom i en periode, og at ejeren herved muligvis fik en berigelse, hvilket blev begrundet med, at der i alle tilfælde ville være tale om en beskeden berigelse af ejeren.

RETTEEN I ROSKILDE DOM

afsagt den 20. december 2022

Sag BS-43823/2020-ROS

X Tagteknik v/A
(advokat Jesper Frank Laursen)

mod

B
(advokat Søren Saaby Hansen)

Denne afgørelse er truffet af dommer Tove Horsager.

Sagens baggrund og parternes påstande

Retten har modtaget sagen den 10. november 2020.

Denne sag drejer sig om, hvorvidt sagsøger har krav på betaling af faktura for udførelse af rensning af sagsøgtes asbesttag, og om sagsøger er erstatningsansvarlig for en angivelig asbestforurening som følge af tagrensningen.

X Tagteknik v/A har fremsat følgende påstand:

B skal til X Tagteknik v/A
betale 20.187,50 kr. inkl. moms med tillæg af procesrente fra den 8. september 2020, subsidiært procesrente fra sagens anlæg.

B har nedlagt påstand om frifindelse.

B har nedlagt selvstændig påstand om, at X Tagteknik v/A ;
 til B skal betale 495.444 kr. med
 tillæg af procesrente fra den 31. august 2020.

X Tagteknik v/A har nedlagt påstand om
 frifindelse over for den af B selvstændige påstand nedlagt
 påstand.

Dommen indeholder ikke en fuldstændig sagsfremstilling, jf. retsplejelovens § 218 a.

Oplysningerne i sagen

Sagsøgte ejendom er beliggende G-vej 3 i Lejre, og det fremgår af BBR-meddelelse, at tagdækningen består af fibercement, herunder asbest.

Sagsøgte rettede henvendelse til sagsøger med henblik på rensning og maling af taget på ejendommen. Det fremgår af sagsøgers materiale om tagrensning blandt andet:

"...
 X-tagteknik er førende indenfor tagrens og tagmaling med mere end 20 års erfaring. Vores mange års erfaring gør os derfor til et sikkert valg, hvis De går og tænker på at få rensset og malet Deres tag. Vi benytter os af markets bedste og nyeste miljøgodkendte udstyr, som opfylder alle krav og regler der er indenfor tagrens og tagmaling.

Inden selve rensningen af Deres tag

Inden selve rensningen af Deres tag, efterspændes alle skruer på taget og defekte plader vil blive udskiftet. Vi tømmer derefter Deres tagrender og stopper afløbene til for at sikre, at intet vand under selve tagrensningen ender i kloakken. Derefter sætter vi en støvsuger til, at opsuge al vandet som herefter ender i miljøgodkendte filterposer. Filterposerne deponerer vi på en godkendt losseplads.

"..."

Sagsøger afgav tilbud på tagrens og tagmaling den 1. juli 2020. Det fremgår af tilbuddet blandt andet, at det omfattede 175 m² tag af en pris på 89 kr. pr. m². Den samlede pris androg 20.187,50 kr. incl. moms. Endvidere fremgår følgende af tilbuddet:

"..."

Afrensning af taget foregår mekanisk med en lukket rens kasse og op til 400 bar alt efter behov.

Alt der herefter sidder tilbage som renskassen ikke har kunne renses vil blive renses manuelt med en såkaldt kantrenser.

Efter afrensning af taget kontrolleres det for evt. defekter, så som revnede plader og utætte taghætter m.m.

Revnede tagplader, der kan repareres og andre små reparationer er indeholdt i prisen, skal der skiftes flere tagplader eller andet, aftales nærmere. Ved udførelse af arbejde ud over det aftalte er time prisen 550 kr pr mand ekskl moms.

...

Der bruges miljø rigtigt asbest filtre til at filtrere taget med.

...

I forbindelse med afrensning af taget skal vi gøre opmærksom på, at der i nogle tilfælde kan gennemtrænge vand i små usynlige revner og huller i taget. Det anbefales derfor at der afdækkes eventuelle værdier på loftet, så der ikke opstår vandskader. X-Tagteknik er ikke ansvarlig for disse eventuelle skader.

Vi holder selvfølgelig loftet under opsyn under rensning, og informere dig løbende under hele processen.

..."

Sagsøger udførte arbejdet og fakturerede ydelsen i henhold til tilbuddet, der i øvrigt også indeholdt fibertex afdækning omkring huset, til en pris af 575 kr. ekskl. moms. Beløbet på i alt 20.187,50 kr., der skulle være betalt senest den 9. august 2020, er ikke betalt.

***

Den 7. august 2020 rettede sagsøgtens advokat henvendelse til sagsøger og gjorde indsigelse mod fakturaen og tog forbehold for at rejse erstatningskrav, såfremt det måtte vise sig, at sagsøgers arbejder på ejendommen havde forårsaget asbestforurening af sagsøgtens grund.

Den 14. august 2020 skrev sagsøgtens advokat til sagsøger, at rapporten fra MDA Miljø ApS forelå, og at der var tale om asbestforurening som krævede håndværksmæssig korrekt og miljørigtig oprensning. Det blev anført, at såfremt han ikke inden en uge havde modtaget en bekræftelse på, at sagsøger vedkendte sig erstatningsansvaret, ville han udtage stævning.

Den 19. august 2020 skrev sagsøgers advokat til sagsøgtens advokat, at man ikke kunne anerkende at have handlet ansvarspådragende. Det fremgår blandt an-

det, at det under afrensningen kunne konstateres, at tagrenderne på ejendommen havde bagfald, som medførte, at disse løb over.

***

Det fremgår af en rapport fra Miljøministeriet, der benævner sig "Måling af asbestforurening i forbindelse med tagreovering" udfærdiget af Pia Wahlberg og Leif Højslet Christensen fra Teknologisk Institut blandt andet:

"...

Baggrund og formål

Teknologisk Institut har for Miljøstyrelsen gennemført et projekt med titlen: "Måling af asbestforurening i forbindelse med tagreovering".

Projektet gennemføres på baggrund af en ofte forekommende situation, hvor Miljøstyrelsen får henvendelse fra kommuner og borgere omkring mulig forurening af jord med asbeststøv. Styrelsen savner retningslinier for, hvordan sådanne sager tackles.

Formålet med projektet er, at opnå mere viden om i hvor store mængder der frigives asbestfibre fra asbesttage, ved hhv. brand, afrensning med højtryksspuler og reovering sammenlignet med almindelig dagligdags slitage. Desuden skal projektet belyse hvilken sundhedsmæssig risiko asbestfibre vil udgøre, når de ligger på eller i jorden.

Problemstillingen knytter sig til to forhold:

- at der ikke findes grænseværdier for indhold af asbest i jord,
- at der ikke tidligere har været gennemført en undersøgelse, som relaterer brand, afrensning med højtryksspuler og reovering af asbestholdige eternittage til den asbestforurening, denne reovering giver anledning til.

Undersøgelsen

Teknologisk Institut har udtaget prøver af mos og jord lige efter en afrensning af tag og efter rengøring af arealerne umiddelbart rundt om parcellen. Der er tilsvarende taget prøver fra tre parcelhuse med asbestholdige eternittage, hvor der ikke er foretaget en afrensning (reference). Alle prøverne er undersøgt for indhold af asbest.

...

Hovedkonklusion

Projektets resultater kan ikke påvise asbestforurening over baggrundsni-
veaueet efter tagrensning gennemført under den foreskrevne procedure.

...

2.4 Klassificering af asbestindhold

Der er i dette projekt indført et klassifikationssystem for indholdet af
asbestfibre i en given prøve opsamlet i miljøet omkring huse med
asbestholdige tage. Systemet er indført, da det ikke er muligt at kvantificere
antallet af asbestfibre i jord, mos etc.

Klassifikationssystemet omfatter følgende klasser med tilhørende kvalita-
tive definitioner:

- Klasse 0: Der er ikke påvist asbestfibre i prøven.
- Klasse 1: Der er påvist få asbestfibre i prøven.
- Klasse 2: Der er påvist nogle asbestfibre i prøven.
- Klasse 3: Der er påvist mange asbestfibre i prøven.

...

4.1 Tagrensningsopgave 1

Der er i forbindelse med rensning af bølgeeternittag på et hus i Greve udta-
get to prøver. Afrensningen blev foretaget af en tagrensningsvirksomhed,
der er medlem af Dansk Byggeri Tagmalerforening. Afrensningen foregik i
september 2006 på en dag med tørvejr, høj solskin og ingen vind. Inden
afrensningen blev tagrenderne undersøgt for utætheder. Tagrendernes af-
løb og utætheder blev tilproppet. Afrensningen forgik herefter som tidli-
gere beskrevet i afsnit 2.1.

Det viste sig ikke muligt at opnå en komplet tæt tagrende. En utæthed
forekom i den ene ende af tagrenden under afrensningen.

Følgende prøver er udtaget:

Prøve 1: En jordprøve er udtaget under utæt tagrende umiddelbart efter
tagrensningen.

Prøve 2: En jordprøve er udtaget under utæt tagrende en uge efter rensning
og rengøring af jordområdet.

Baseret på undersøgelserne i SEM (scanning elektronmikroskop) kan de to
prøver klassificeres som følger:

Prøve 1: Jordprøven vurderes at tilhøre klasse 3.

Prøve 2: Jordprøven vurderes at tilhøre klasse 1.

Prøve 1 blev udtaget som en kontrol for at vurdere Asbestbelastningssituationen inden den obligatoriske afrensning af jordområde, hvor rensevand er løbet ud.

4.2 Tagrensningsopgave 2

Der er i forbindelse med rensning af skiferpladetag på hus i Liseleje udtaget fire prøver. Afrensningen blev foretaget af en tagrensningsvirksomhed, der er medlem af Dansk Byggeri Tagmalerforening. Afrensningen foregik i september 2006 på en dag med tørvejr, solskin og næsten ingen vind. Inden afrensningen blev tagrenderne undersøgt for utætheder. Der blev ikke påvist utætheder. Tagrendernes afløb blev tilproppet. Afrensningen forgik herefter som tidligere beskrevet i afsnit 2.1.

Følgende prøver er udtaget:

Prøve 3: En mosprøve er isoleret fra taget inden afrensningen.

Prøve 4: En jordprøve er udtaget under tæt tagrende. Prøven er udtaget lige inden tagrensningsopgaven.

Prøve 5: En jordprøve er udtaget under tæt tagrende. Prøven er udtaget umiddelbart efter tagrensningsopgaven.

Prøve 6: En jordprøve er udtaget under tæt tagrende. Prøven er udtaget efter tagrensningsopgaven og rengøring af jordområdet.

Baseret på undersøgelserne i scanning elektronmikroskop kan de fire prøver klassificeres som følger:

Prøve 3: Mosprøven vurderes at tilhøre klasse 3.

Prøve 4: Jordprøven vurderes at tilhøre klasse 1.

Prøve 5: Jordprøven vurderes at tilhøre klasse 1.

Prøve 6: Jordprøven vurderes at tilhøre klasse 0.

Prøve 3 og 4 blev udtaget som en kontrol for at vurdere asbestbelastningssituationen af det omgivende miljø inden tagrensningsopgaven. Der blev i denne tagrensningsopgave mod sædvane foretaget rengøring af jordområde under tæt tagrende. Det gjorde det muligt at udtage jordprøve et spadestik under den yderste jordoverflade. Prøve 6 er derfor udtaget for at vurdere asbestbelastningssituationen et spadestik under den yderste jordoverflade.

4.3 Blindforsøg, opgave 3

Med udgangspunkt i resultaterne fra tagrensningsopgave 1 og 2 er miljøet på og omkring tre asbestholdige tage undersøgt uden forudgående tagrensning. Der er til undersøgelsen indsamlet prøver af tagmos, jord under tætte og utætte tagrender, materiale fra tagrender etc. Prøverne er indsamlet og undersøgt i et forsøg på at kortlægge asbestbelastningssituationen ved husene. Alle prøverne er indsamlet på dage med tørvejr, solskin og ingen vind. Prøverne er indsamlet i perioden september til oktober 2006. De tre undersøgte tagmiljøer kaldes efterfølgende for blindforsøg 1 til 3.

Følgende prøver er udtaget ved blindforsøg 1:

Prøve 7: En mosprøve er isoleret fra taget.

Prøve 8: En jordprøve er udtaget under tæt tagrende.

Prøve 9: En jordprøve er udtaget, hvor tagrende mangler.

Prøve 10: En prøve af slam i tagrende er udtaget.

Baseret på undersøgelserne i scanning elektronmikroskop kan de fire prøver klassificeres som følger:

Prøve 7: Mosprøven vurderes at tilhøre klasse 1.

Prøve 8: Jordprøven vurderes at tilhøre klasse 1.

Prøve 9: Jordprøven vurderes at tilhøre klasse 1.

Prøve 10: Slammet fra tagrenden vurderes at tilhøre klasse 1.

Følgende prøver er udtaget ved blindforsøg 2:

Prøve 11: En mosprøve er isoleret fra taget.

Prøve 12: En jordprøve er udtaget under tæt tagrende.

Prøve 13: En jordprøve er udtaget fra område under tagudhæng uden tagrende.

Prøve 14: En prøve af slam i tagrende er udtaget.

Baseret på undersøgelserne i scanning elektronmikroskop kan de fire prøver klassificeres som følger:

Prøve 11: Mosprøven vurderes at tilhøre klasse 1.

Prøve 12: Jordprøven vurderes at tilhøre klasse 0.

Prøve 13: Jordprøven vurderes at tilhøre klasse 1.

Prøve 14: Slammet fra tagrenden vurderes at tilhøre klasse 1.

Følgende prøver er udtaget ved blindforsøg 3:

Prøve 15: En mosprøve er isoleret fra taget.

Prøve 16: En jordprøve er udtaget under tæt tagrende.

Prøve 17: En prøve af materiale, der har samlet sig ved rist under nedløbsrør, er udtaget.

Prøve 18: En prøve af slam i tagrende er udtaget.

..."

Det fremgår af et bilag til rapporten blandt andet:

"...

Tagrensning:

Tagrensningen foregår ved højtryksspuling med vand. Tagrenden er inden afrensningen proppet til ved alle utætheder og afløb. For at hindre rens vandet i at forurene omgivelserne er spulehovedet afskærmet i en renskasse. Rens kassen har rammer, der er tilpasset det enkelte tags form (bølge- eller pladetag). På rens kassens rammer er monteret børster, der hjælper med at løsne det til taget fastgroet snavs eller mos.

...

Ved rensningen trækkes rens kassen over tagets overflade. Rens vandet samles op af en støvsugerslange placeret i tagrenden. Rens vandet ledes af støvsugersystemet til en miljøgodkendt filterkasse med engangsfiltre, hvor vandet filtreres for bagefter at blive genanvendt ved rensningen. Hele rens processen kontrolleres fra en kontrolboks.

...

For at hindre rens vandet i at springe ud fra tagrenden placeres en afskærmningsplade på tagrenden udfor rens kassen. Afskærmningspladen flyttes under tagrensningen, så den følger rens kassen.

Afskærmningsplade monteret på tagrende:

..."

I en rapport fra Miljøstyrelsen fra 2015, miljøprojekt nr. I652, kaldet "Asbest i jord – viden om praksis for håndtering" er anført blandt andet:

"...

Miljøstyrelsen har i 2006 og 2007 gennemført en projektrække, der belyser risikoen omkring frigivelse af asbestfibre til miljøet – eksempelvis i forbindelse med renoveringsopgaver på asbestholdige tage eller ved eksplosionsagtig brand i tagkonstruktioner med tagplader af asbestcement

....

Miljøstyrelsen har herefter i 2009 gennemført et projekt, der belyser mulig eksponering for asbestfibre afsat på og i jord, samt søger at kvantificere denne eksponering med henblik på fastlæggelse af et jordkvalitetskriterium med tilhørende metode for kvantificering af asbest i jord /3/. Resultaterne af dette projekt viste, at der ud fra beregningsmæssige modeller for resuspension og på baggrund af hollandske undersøgelser med kraftig støvdannelse under kontrollerede forhold, kan antages, at indhold af asbestfibre i jorden mindre end 100 mg/kg TS ikke vil medføre risiko for uacceptabel eksponering, hverken generelt eller ved børns leg på et asbestforurennet areal.

...

Samlet må det på baggrund af engelske og hollandske erfaringer konkluderes, at der trods grundig gennemgang stadig ikke findes tilstrækkelig sikker viden omkring forholdet mellem indhold af asbest i jord og risikoen for uacceptabel sundhedsmæssig eksponering af mennesker, således at der kan udarbejdes et mere konkret jordkvalitetskriterium eller tilsvarende acceptniveau for indhold af asbest i jord, der er håndterlige i praksis.

..."

Det fremgår af punkt 8 – Resultater og konklusioner – blandt andet:

"...

Et dansk kriterium for asbest i jord vil efter sædvanlige principper for fastsættelse af jordkvalitetskriterier skulle baseres på jordspisende børns indtag af jord med asbest, og deraf følgende eksponering for asbestfibre gennem mave-/tarmsystemet. Der findes imidlertid ikke viden om skader forårsaget af indtag af asbestfibre, og derfor vurderes et sædvanligt kvalitetskriterium for indhold af asbest i jord ikke at kunne fastsættes.

..."

***

Der er under sagen afholdt syn og skøn ved skønsmand civilingeniør Svend Hessellund Blicher Jepsen, som har afgivet 3 skønserklæringer. I forbindelse med syn og skøn blev der udtaget to referenceejendomme dels S-vej 14 i Guldborg, som ligeledes havde tagdækningsmateriale af fibercement, herunder asbest, og K-vej 22 i Haslev, som ligeledes havde fibercement, herunder asbest, som tagdækningsmateriale. Det hedder i den første skønserklæring, der er revideret den 11. juni 2021 blandt andet:

"...

Spørgsmål 1:

Skønsmanden bedes beskrive taget, herunder oplyse om der er tale om et fiberce-menttag/eternittag fra husets opførelse omkring 1974.

Svar på spørgsmål 1:

Det skønnes at huset eternittag er fra husets opførelse omkring 1974 og at der er tale om et asbesteternittag, jf. udtaget prøve ASB02 – se bilag 1.

Spørgsmål 2:

Kan det oplyses, om taget indeholder asbest? Skønsmandens bedes oplyse, hvorvidt det er sædvanligt og for et tagrensefirma påregneligt, at fiberce-menttag/eternittagplader fra denne periode indeholder asbest?

Svar på spørgsmål 2:

Der er tale om asbesteternittag jf. udtaget prøve ASB02 – se bilag 1.

Det er forventeligt, at et tag af den type og alder kan indeholde asbest, som derfor bør undersøges, så der kan tages de nødvendige forholdsreg-ler inden der iværksættes afrensning, udskiftning etc.

Spørgsmål 3:

Såfremt første del af spørgsmål 2 besvares bekræftende, bedes det oplyst om der er risiko for forurening med asbest (f.eks. ved almindelig slid og ælde, alm. nedbør, storm etc.) ved et gammel asbesteternittag, såfremt der ikke udføres arbejder, herunder afrensninger på taget?

Svar på spørgsmål 3:

Det kan ikke udelukkes, at der ved mekanisk påvirkning for eksempel ved kraftig vindpåvirkning vil kunne løsrives fibre fra tagpladerne i me-get begrænset omfang, som kan være svære at registrere ved stikprøvevis prøveudtagning.

Spørgsmål 4:

Skønsmanden bedes foretage prøver af den omkringliggende jord, samt på husets loft, med henblik på at konstatere, om der forefindes asbest. Såfremt der findes asbest, bedes skønsmanden oplyse, om det findes i koncentrationer over evt. grænseværdier. Såfremt skønsmanden oplyser, at der ikke findes grænseværdier, bedes skønsmanden angive, om koncentrationerne er over baggrundsniveau eller i koncentrationer, der kan medføre sundheds- eller miljømæssig risici.

Skønsmandens bedes lave en oversigt over fundet af asbest, samt evt. angive koncentrationer på de forskellige prøvesteder.

Svar på spørgsmål 4:

De ved undersøgelsen fundne koncentrationerne ligger over hvad der er normalt og forventeligt, der kan medføre sundhedsrisici.

Vurderingen i dette tilfælde vedrørende jordprøver foretages ud fra referenceprøver.

Med hensyn til sundheds – eller miljømæssige risici for eksponering når der forefindes asbestfibre i jordprøver foreligger der ikke undersøgelserne der entydigt viser at der vil forekomme en eksponering som vil være sundhedsskadelig – at fibre eksponeres til luften.

Det sundhedsskadelige ville eventuelt være hvis der var tale om eksempelvis en sandkasse og når børn leger med sandet, vil der kunne forekomme en eksponering til luften og dermed risiko for påvirkning af børnene.

Vurderingen af niveauet af aflejrede asbestfibre på overflader i tagrum, havestue og omkringliggende områder med faste belægninger (fliser, terrassebrædder etc.) foretages ud fra stikprøvevis prøveudtagning og visuelt.

Der forefindes ikke umiddelbart grænseværdier for asbestfibre i jord jf. miljøstyrelsen Miljøprojekt nr. 1652,2015.

Oversigt over fundne asbestforekomster, prøvesteder og niveauet af asbestfibre er beskrevet i bilag 1

Spørgsmål 5:

Såfremt der ved besvarelse af spørgsmål 4 kan konstateres forurening med asbest, bedes skønsmanden oplyse om dette må formodes at stamme fra afrensningen af taget primo august 2020. Ved sin besvarelse af dette spørgsmål, bedes skønsmanden oplyse om arbejdet vurderes at være udført håndværksmæssigt korrekt. I den forbindelse bedes skønsmanden angive den korrekte metode til afrensning af et eternittag på et hus fra 1970'erne, herunder om håndtering af risiko for asbest, afdækning, arbejdsmiljømæssige forholdsregler, bortskaffelse af affald, samt egenkontrol/måling. Skønsmanden bør forholde sig til billederne fremlagt som sagens bilag.

For god ordens skyld bemærkes, at parterne ikke er enige om udførselsmetoden.

Ved besvarelsen af dette spørgsmål, bedes skønsmanden lægge følgende til grund:

Taget blev afrenset med højtryksspuling med vand. Spulehovedet var afskærmet i en renskasse (se video). En del af vandet og slammet sprøjtede ud over den omkringliggende have m.v. Undervejs i processen stoppede den maskine, der pumpede rens vandet bort med at virke, hvorefter afrensningen fortsatte.

Efter afrensningen blev slammet spulet bort med en almindelig højtryksrenser, uden oprensning eller opsamling af rens vandet.

Svar på spørgsmål 5:

De konstaterede asbestforekomster vurderes at stamme fra afrensning af taget primo august 2020.

Det vurderes, at afrensningen ikke er udført håndværksmæssigt korrekt, da nærværende undersøgelser viser at der forekommer spredning af asbestfibre.

Med baggrund i og erfaring med undersøgelse af ejendomme, hvor der er foretaget afrensning af asbesteternittag vurderes det, at der i de fleste tilfælde ikke bliver foretaget løbende tilsyn i forbindelse med igangværende tagrensning for kontrol af om der forekommer utilsigtet asbestslam ind på eksempelvis loftrummet.

En løbende kontrol ville vise, at taget muligvis ikke er "tæt nok" til, at den pågældende afrensningsmetode er anvendelig. Fortsættes arbejdet alligevel må entreprenøren påtage sig den efterfølgende asbestrensning eksempelvis i tagrummet.

En bygherre bør altid sikre sig, at der i et tilbud fra et tagrensningsfirma er indeholdt asbestrensning, hvis det efterfølgende viser sig, at der kan registreres utilsigtet forekomst af asbestfibre på overflader eksempelvis i tagrum ect.

I flg. Arbejdstilsynet er det ikke tilladt at anvende højtryksspuling ved afrensning af asbesteternittage. Men der er givet dispensation til tagrensning hvis spulingen foregår i en lukket kasse og at spulevand opsamles.

Dette medfører dog ikke, at der ikke kan forekomme asbestslam eksempelvis på overflader i loftrummet hvis taget ikke er "tæt nok", selvom der er givet dispensation.

Som billederne viser i bilag 7 er der i dette tilfælde sket store svigt både hvad angår de håndværksmæssige kvalifikationer, tilsyn og hvad angår afdækning i forbindelse med arbejdets udførelse, samt efterfølgende kontrol af tagrum og omkringliggende arealer for forekomst af asbestfibre på overflader i tagrum, faste belægninger eller i jord.

Spørgsmål 6:

Kan skønsmanden konstatere, at der er forening med asbest, som følge af, at afrensningen af asbesteternittaget ikke er udført håndværkssigt korrekt, bedes skønsmanden angive sanerings- /afrensningsmetode og omkostninger hertil. Udgifterne bedes fordelt på de forskellige bygningsdele/områder, samt indeholde alle de til saneringen og retableringen nødvendige udgifter, herunder bortkørsel, gebyrer og afgifter, kontrolmålinger, moms og retablering af have/terrasse.

Svar på spørgsmål 6:

Der henvises til bilag 2 – Tilbud på asbestsanering

Spørgsmål IA:

Hvis der ved besvarelse af spørgsmål 4 kan konstateres forurening med asbest, bedes skønsmanden vurdere, hvorvidt fund af asbest, herunder fund af asbest på loftet, kan skyldes andre årsager end afrensningen i august 2020.

Svar på spørgsmål IA:

Den massive forekomst af asbestslam på loftet skønnes at være forårsaget af tagrensningen. Det høje niveau skønnes ikke umiddelbart at have andre årsager

Der henvises i øvrigt til foto under svar til spørgsmål 4.

Spørgsmål IB:

Skønsmanden bedes vurdere, hvorvidt arbejdet med tagrensning i august 2020 er udført håndværksmæssigt korrekt og ifølge Miljøministeriets anbefalinger, idet skønsmanden bedes lægge til grund, at der er foretaget afdækning med Fibertex rundt om huset, samt at ejeren ønskede at afrensning fortsatte, selv der var problemer med tagrenderne.

Svar på spørgsmål IB:

Revideret besvarelse: 11.06.21

Arbejdet med tagrensning skønnes ikke at være udført håndværksmæssigt korrekt, selvom det lægges til grund at der har været foretaget afdækning, da der er registreret asbestfibre på overflader, hvor der hvis der havde været foretaget korrekt afdækning ikke skulle kunne registreres asbestfibre.

Den øvrige del af spørgsmålet kan ikke umiddelbart besvares da oplysninger beror på subjektive påstande/oplysninger og ikke registret ved skønsmandens selvsyn.

Hvis udsagnet er korrekt at ejeren ønskede at afrensningen skulle fortsætte selvom der var problemer med tagrenderne, burde arbejdet være stoppet, og ejeren skulle have været oplyst om, at hvis arbejdet skulle fortsætte ville dette indebære yderligere arbejder med afdækning/oprensning og dermed yderligere omkostninger til følge.

...

Spørgsmål IC:

Skønsmanden bedes oplyse, hvorvidt der, uanset om arbejdet udføres håndværksmæssigt korrekt og ifølge Miljøministeriets anbefalinger eller ej, må antages, at der kan findes øgede mængder af asbest i omgivelserne efter en afrensning af et asbestholdigt tag.

Svar på spørgsmål IC:

Den kan ikke udelukkes, at der vil være en øget forekomst af asbestfibre i omgivelserne efter afrensning af asbestholdigt tag.

Men ved håndsmæssig korrekt udførsel i flg. Miljøministeriets anbefalinger vil det alt andet lige forventes at være lavt og svært at registrere ved stikprøvevis prøveudtagning og visuel besigtigelse.

..."

Det fremgår af en supplerende skønserklæring blandt andet:

"...

Spørgsmål SS 5:

Udgiften til afsluttende kontrol ser ikke ud til at være indeholdt i tilbuddet fra Recover. Skønsmanden bedes angive udgiften til den afsluttende kontrol, samt evt. nødvendig løbende kontrol.

Svar på spørgsmål SS 5:

Løbende kontrol og tilsyn samt afsluttende kontrol - skønnet overslagspris - kr. 30.000,- ex moms (kr. 37.000,- incl. moms)

Spørgsmål SS 6:

Tilbuddet fra Recover er på kr. 205.754,44. Skønsmanden bedes oplyse, om dette er prisen inkl. eller ekskl. moms, samt om der – foruden afsluttende kontrol – vil være andre udgifter forbundet en fuldstændig afrensning af ejendommen, herunder nødvendige udbedrings-, reablerings- og malermæssige arbejder.

Svar på spørgsmål SS 6:

Det nye tilbud fra Recover af 15. juli 2021 er justeret i forhold til spørgsmål i nærværende supplerende skønstema.

Der skønnes, at være yderligere udgifter forbundet med reetablering af gulv i udestue – som ikke er indeholdt i tilbud fra Recover:

- skønnet overslagspris 10.000,- ex moms. (kr. 12.500,- incl. moms)

Spørgsmål SS 7:

Skønsmanden har i skitsebilag 1 illustreret hvor der er udtaget prøver. Det fremgår af bilag 1, at der er taget jordprøver 10 cm. målt under terræn, og at der er ved ASB.01, ASB.04, ASB.05, samt ASB.08-11 ikke er fundet forurening med asbest. ASB.01 er ved fordøren, ASB.04 og 05 er i forhaven, 08 er i baghaven og 09 er på vejen. ASB.09-11 er på matr.nr. ... ifølge teksten, men ifølge skitsebilag 2 er ASB.13 – 15 udtaget på matr.nr. ... . Skønsmanden bedes angive de korrekte prøveudtagningssteder.

Spørgsmål SS 7.A:

Skønsmanden bedes oplyse, hvorledes afstanden på 1,5 meter fra bygningen er fremkommet.

Spørgsmål SS 7.B:

Skønsmanden bedes oplyse, om der i haven findes forurening på jordfladen (0 cm under terræn) længere ude end 1,5 meter fra bygningen, samt i bekræftende fald at angive udgiften til oprensningen.

Spørgsmål SS 7.C:

Skønsmanden bedes oplyse, om der er taget jordprøver dybere end 10 cm under terræn. I benægtende fald bedes skønsmanden foretage en jordprøve hhv. ved soklen, 50 cm fra soklen, 100 cm fra soklen og 150 cm fra soklen i den dybeste dybde, som det vil være teoretisk muligt for forureningen med asbest at trænge ned under terræn.

Svar på spørgsmål SS7: Svar på spørgsmål SS 7.A:

Ved de indledende prøveudtagninger foretaget d. 28. januar 2021 blev jordprøve ASB.02 - ASB.03 og ASB.05 og ASB.06 udtaget i en afstand på ca. 0,5 - 1 m (dybde 0 - 10 cm) fra facade/fundament som viser forekomst af asbestfibre.

I nye jordprøver udtaget d. 23. november 2021 viser ASB. 01 (dybde 0-5 cm) udtaget 0,5 m fra facade/fundament forekomst af asbestfibre -

I nye jordprøver udtaget d. 23. november 2021 viser jordprøve ASB.02 (dybde 5 - 10 cm) ASB. 03 (dybde 0-5 cm) og ASB.04 (dybde 5 - 10 cm) udtaget 1.0 m fra facade/fundament og ASB. 05 (dybde 0-5 cm) og ASB.06 (dybde 5-10 cm) udtaget 1,5 m fra facade/fundament ikke forekomst af asbestfibre.

Samlet viser stikprøveudtagningerne udtaget d. 28. januar 2021 og 23. november 2021, at der er registreret jordprøver med asbestfibre i en afstand på ca. 0,5 - 1 m fra facade/fundament i en dybde på ca. 0,5 cm. Med baggrund i ovenstående og et sikkerhedszonetillæg er der skønnet afgravning af jordlag i en afstand af 1,5 m fra bygningen i en dybde på 10 cm.

Svar på spørgsmål SS 7.B:

Stikprøveudtagning viser ikke tegn på asbestjordforurening længere ude end ca. 1 m fra bygningen.

Svar på spørgsmål SS 7.C:

Se bilag 2 - supplerende syn og skøn og svaret på spørgsmål SS 7.A.

I hvilken dybde der kan registreres asbestforurening, er specifikt for den enkelte sag.

I dette tilfælde er der på G-vej 3 ikke registreret asbestforurening dybere end 0 - 5 cm jf. stikprøveudtagningen - se bilag 1 – supplerende syn og skøn

På K-vej 22 viser stikprøveudtagningen også asbestforurening i prøverne i en dybde på 5 - 10 cm.

Skal det fastlægges hvor dybt asbestforureningen kan registreres skal der udtages yderligere prøver.

Dybden af asbestforureningen afhænger af mange forhold og er specifik for den enkelte bygning og bygningens historik:

- bearbejdningen af omkringliggende jordlag undervejs i bygningens levetid - bearbejdningen af asbesttaget undervejs i bygningens levetid (tagrensning) - kontrolleret afvanding/ikke kontrolleret afvanding - utætte tagrender - omlægning af asbesttag - brandskade med deraf følgende sprængte asbesttagplader og efterfølgende spredning af asbestholdigt materiale etc.-

..."

I en yderligere supplerende skønserklæring hedder det blandt andet:

" ...

Spørgsmål SS 8:

Skønsmanden blev i spørgsmål SS 1 anmodet om at "angive udgiften til bortskaffelse af isoleringsbats samt ilægning af ny isolering, svarende til det fjernede."

Udgiften til ilægning af ny isolering på loftet, svarende til det fjernede isolering ses ikke at have være indeholdt i besvarelsen af spørgsmål SS 1 eller det reviderede tilbud fra Recover af 15. juli 2021, bilag 2 til den supplerende skønserklæring.

Skønsmanden bedes i den forbindelse besvare spørgsmål SS 1 og angive udgiften til ny isolering. Udgiften bedes anført inkl. moms og alle nødvendige følgeudgifter.

Svar på spørgsmål SS 8:

Se bilag 1.1 – revideret overslagspris fra Recover af 24.02.22.

Spørgsmål SS 9:

Skønsmanden har under besvarelsen af spørgsmål SS 7.C oplyst, at der findes forekomster af asbestfibre på K-vej 22 og i bilag 1 til den supple-

rende skønserklæring angivet hvor der er konstateret forekomster af Chrysotil (hvid asbest). I spørgsmål 3 har skønsmanden anført, at det ikke kan "udelukkes, at der ved mekanisk påvirkning for eksempel ved kraftig vindpåvirkning vil kunne løsriveres fibre fra tagpladerne i meget begrænset omfang, som kan være svære at registrere ved stikprøvevis prøveudtagning."

Der er i ikke skønserklæringerne skelnet mellem de fundne mængder/koncentrationer.

Skønsmanden bedes angive, om der er fundet højere koncentrationer af asbestfibre på G-vej 3, 4320 Lejre end ved K-vej 22, 4690 Haslev. Det er særligt på jordlaget, samt de samme steder som der fremgår i "Miljøministeriets rapport – Måling af asbestforurening i forbindelse med tagrenovering" (bilag 9, s. 19-20), at der ønskes anført, om koncentrationen og mængden af asbestfibre er højere på G-vej 3 end K-vej 22.

Koncentrationen bedes om muligt angivet pr. rumenhed og ikke arealenhed.

Svar på spørgsmål SS 9:

Ved analyse af prøverne er der ikke angivet fibre pr. rumenhed eller arealenhed.

Analyseresultaterne angiver om der forefindes asbestfibre eller om der ikke forefindes asbestfibre.

I miljøministeriets rapport bilag 9 har de indført et klassifikationssystem, og systemet er indført, da det ikke er muligt at kvantificere det præcise antal af asbestfibre i jord, mos etc.

Spørgsmål SS 10:

Skønsmanden bedes oplyse, hvorvidt skønsmandens besvarelse af modpartens supplerende spørgsmål giver anledning til at ændre besvarelsen af spørgsmål 4-6.

Svar på spørgsmål SS 10:

Besvarelse af modpartens supplerende spørgsmål giver ikke anledning til at ændre besvarelsen af spørgsmål 4-6.

Spørgsmål SS 11:

Skønsmanden bedes oplyse, hvorvidt isolering, indbo m.v. fra loftet kan fjernes gennem loftslemmen, eller om der kræves særlig afdækning eller f.eks. midlertidig åbning af loftsrummet gennem gavlen? I bekræftende fald anmodes skønsmanden om at anvise omkostningerne hertil

Svar på spørgsmål SS 11:

Se bilag 1.1 – revideret overslagspris fra Recover af 24.02.22 - post.

Spørgsmål SS IB:

I forlængelse af sin besvarelse af spørgsmål IA bedes skønsmanden foretage tre asbestprøver på loftsrummet på en nærmere anvist referencegrund.

Svar på spørgsmål SS IB:

Resultat af geltape-test på adressen - S-vej 14, 4862 Guldborg

Prøverne er analyseret efter NIOSH 9002 metoden modificeret til geltape

Prøveudtagning foretaget d. 20. april 2022				
Skovvænget 14, 4862 Guldborg				
Geltape-prøve nr.	Lokale	Bygningsdel eller inventar	Asbest *)	Kommentarer
GT01	Tagrum	Gangbro	Ja	Chrysotil
GT02	Tagrum	Overside loftsbræt	Nej	Ingen tegn på asbestfibre
GT03	Tagrum	Gangbro	Ja	Chrysotil
GT04	Tagrum	Isolering	Nej	Ingen tegn på asbestfibre

...

Skønsmanden har indhentet tilbud på afrensningsarbejde fra Recover, og det hedder i et tilbud af 24. februar 2022, at prisen ekskl. moms andrager 356.355,20 kr. og omfatter:

...

Rens og vask af flisebelægninger i forhavn, indkørsel samt baghave
Rengøring af facader samt træbeklædning og udhæng på synlige flader
Rengøring af udestue inc. Løsøre, samt fjernelse af gulv. Anslået 12m²
Tønning af skur for løsøre samt rengøring anslået 7,5m³

Tømning af loftrum gennem gavl til sortering på udlagt plastik anslået 15m³
 Støvsugning samt Sanering af loftrum på synlige flader.
 Rengøring af løsøre fra loftrum anslået 7,5m³
 Deponering af løsøre fra loftrum anslået 7,5m³
 Pladsforberedelser herunder opsætning af afspærring samt lovpligtige skiltning.
 Opgravning og bortskaffelse af beplantning på berørt areal.
 Afrømning af jord på 64 m². Areal i 10 cm dybde. Jord bortkøres til godkendt deponi.
 Levering og udlægning af 10 cm ny harpet muldjord på arealet.
 Levering og udlægning af 60 m² rullegræs.
 Levering og plantning af 7 stk. Laurbærbuske, 2 stk frugttræer, og 1 stk. rose
 Fjernelse af isolering fra loft samt blæsning af ny isolering
 Rengøring af løsøre i udestue er ligeledes inkluderet.
 "Tømning af brænde" samt rens af fliser under brænde.
 Træ i opgravningsområdet afrenses sammen med facade.
 Letvogn – miljøvogn
 Alm. affald ift. sortering anslået 500kg
 Sluse – Miljøboks – TØ isolering + Låge
 Sikkerhedsudstyr herunder ånedrætsværn
 ..."

Stævningspåstanden sammensætter sig herefter således: Tilbud fra Recover 356.355,20 kr., med tillæg af moms 445.444 kr., løbende kontrol og tilsyn med arbejdet 37.500 kr. inkl. moms, og retablering af gulv i udestue 12.500 kr. inkl. moms, i alt 495.444 kr., som udgør sagsøgte påstand.

Forklaringer

Der er under sagen afgivet partsforklaringer af sagsøger, A
 og af sagsøgte, B og vidneforklaringer af C
 og D .

Endvidere har skønsmanden, civilingeniør Svend Hessellund Blicher Jensen, afhjemlet sin erklæring og besvaret supplerende spørgsmål.

A har forklaret, at han er indehaver af det sagsøgende firma, som blev startet i 2014. Før da var han ansat hos en anden tagrenser, så han har en god baggrund og cirka 20 års erfaring.

Det er normalt, at der kan trænge vand ind i loftetagen/tagrum, fordi der er pres på samlingerne på taget.

Arbejdet kom i stand ved, at han fik en mail eller en opringning fra sagsøgte. Han var ude at kigge på taget, som sagtens kunne tåle en behandling, og han sendte et tilbud afsted.

Forevist billede på ekstrakten side 100, et bilag til Miljøministeriets rapport, har sagsøger forklaret, at det er ikke altid, at man kan anvende en afskærmningsplade. Det kommer an på tagets udformning. De havde selvfølgelig en med. Han ved ikke, om de kunne bruge den, men de lægger altid fibertex ud til beskyttelse. Han var ikke selv med ved arbejdets udførelse, men han havde to mand på sagen. Han fik en opringning fra en af dem, der sagde, at der var bagfald på tagrenderne. Der var kommet noget ned i udestuen. Derfor havde de stoppet arbejdet. De havde talt med sagsøgte, B og han sagde, at de skulle fortsætte. De satte en støvsuger til og fortsatte arbejdet. Han fik en opringning fra sagsøgtes kone en time efter, som sagde, at der var meget svinet i udestuen. Han sagde, at de nok skulle gøre rent efter sig med støvsuger og højtryksrenser, så det kom til at se ud, som da de kom. Man kan se på billederne, at det hvide er fibre. Det er det, der ryger af. Efterfølgende mente sagsøgte ikke, at der var gjort godt nok rent. Det supplerede de så. Derefter blev det sagt fra de sagsøgtes side, at de glædede sig til, at de kom og malede. Efter et par dage malede de, og så sendte han en faktura.

Med hensyn til referenceejendommen K-vej 22 har han aldrig rensset tag der før. S-vej 14 har han heller ikke rensset før. Han har spurgt om lov til at tage prøver.

Han havde været på sagsøgtes adresse 14 dage eller 3 uger forinden, at taget blev rensset. Derefter har han ikke set huset før under sagen. Når man ser på billederne på ekstrakten side 168-182 kunne der ikke anvendes afdækningsplader, da der ikke var plads til det. Man kan se på side 171, at der er lagt fibertex på, og det kan man også se på side 172. Det hvide, man kan se på side 177, er fibercementstøv, og det er det samme, man kan se på side 179 på frugterne og buskene på side 180 og 181. Det er alt sammen fibercementstøv, der ligger. Man tager fiberdugen og rykker rundt på den. Man kan ikke undgå, at noget løber ud, så derfor sætter man fibertex op. Det er en højtrykskasse, der laver trykket, derfor har man én, der løber ind på loftet og kontrollerer. Det er normalt, at man gør det 4-5 gange.

Han er ikke enig i, at arbejdet ikke er lavet håndværksmæssigt korrekt. Han synes, det ser normalt ud. Det sviner, når man rensset et tag, der er 40-50 år gammelt. Man kan rengøre det, og så støvsuger man op bagefter. Man kan ikke bare højtrykrense og spule det ned i kloakken. Det er ikke i orden. Det skal støvsuges op.

B har forklaret, at han er pensionist. Det har han været i 25 år. Forinden havde han været ansat i DSB i 43 år på kontor. Han har ejet huset siden 1973. Han var godt klar over, at der var tale om et asbesttag, og han havde ikke fået rensset taget før. Der var ikke gjort noget ved taget bortset fra, at tagryggen var blevet repareret. Der var meget mos på taget, og det trængte til en omgang. De søgte på nettet efter en tagrenser, og hans kone ringede til sagsøger og aftalte, at firmaet skulle komme og kigge på det.

Det var to unge mænd, der kom for at rense taget. Den ene gik med en renser. Han og hans kone kiggede lidt på arbejdet til en start, og ellers gik de ind. Der blev ikke lagt fibertex ud. Han så dog, at der var noget stof, der lå sammenkrøllet ud for soveværelsesvinduet. Der er en tagrende mellem huset og udestuen, og man kunne se, at der løb sort vand ned af væggene i udestuen. Så kom en af de unge mænd og lagde noget under. Den ene stod på tagrygningen og hev i en slange op og ned, og den anden stod med en støvsuger, der løb til en beholder. Man kan kun komme ind på loftrummet gennem en lem. Der var ingen, der spurgte om lov til at komme derop. Han vil tro, at han ville have opdaget det, hvis det var tilfældet, men det har han så ikke observeret. Han har ikke konstateret, om tagrenderne havde bagfald.

Han var udenfor to gange for at sige, at der kom vand ind i havestuen. Der sidder stikkontakter der, og han skyndte sig at afdække dem. De gik i gang med at gøre rent. Den unge mand gjorde ikke andet end at sætte fibertex op. Han bemærkede, at deres støvsuger ikke fungerede, som den skulle. Han har ikke bedt dem om at fortsætte arbejdet, selv om den ikke fungerede.

Taget blev rensset. Billederne, der er i sagen, er taget på dagen og dagen efter. Billedet af havestuen er taget lige før middag på afrensningsdagen. Hans kone ringede og beklagede sig over, at der var kommet meget sort ned af væggen. Den de talte med sagde, at de ville komme og gøre rent. Han sagde, at de ikke skulle komme, før nogen havde kigget på det, men han kom alligevel. De spulede, og det gik bare ned i græsplænen. Det blev ikke støvsuget op. Der lå også noget i indkørslen, og det blev ikke støvsuget.

Taget blev fint. Regnen har sørget for at spule det, der lå på jorden, væk. De havde fået besked på af vedkommende, der var der for at tage prøver, at de første 1 ½ år skulle de holde sig væk fra haven.

Vidnet, C har forklaret, at han var ansat hos sagsøger et år eller to. Han deltog i den pågældende tagrensning sammen med D Sagsøger plejede at sende besked aftenen før og fortælle dem, hvad de skulle ud på. Det var en almindelig opgave.

De talte med ejeren og fortalte, hvad der skulle ske og processen i det. De talte om udestuen og sagde, at der plejede at komme vand ned, da der var tryk på vandet, og der var tale om en tilbygning. De talte også om bagfald med sagsøgte, da de var i gang. Der stod en spand der, og sagsøgte sagde, at der var bagfald, så det vidste han godt, men de skulle bare fortsætte. Der røg vand ud, da der ikke var lukket af. De lagde fibertex der, som fungerede som en si. De lagde den ved facaden rundt om huset, hvor der var tagrende. I øvrigt skete der ikke noget. Som han husker det, var det mellem taget af huset og udestuen, der var utæt. De talte med sagsøger om det, og at de bare skulle fortsætte. Han mener, at de lagde fibertex indenfor. Der kom vand på loftet, og D var derinde 4-5 gange, som han plejer. De prøver også normalt at få maskinen til at køre sådan, at der ikke kommer direkte spul på samlingerne på taget. Der var en okay stemning der. Det fungerer sådan, at vandet bliver suget op af støvsugeren og kommer i en beholder, som de har på traileren.

Forevist billederne fra stedet forklarede vidnet, at billederne nok var taget, mens de udførte arbejdet. Det er normalt at konferere med sagsøger selv, hvis der er noget, de kan være i tvivl om.

Forevist billeder af frugter med hvidt på, har vidnet forklaret, at det ikke var sådan, de efterlod det. De havde gjort rent.

Vidnet har ikke nogen uddannelse. Han har arbejdet med at rense tage i 1½-2 år. Han har ikke nogen kurser. De første 15-20 gange var han sammen med sagsøger, A. De er altid ude sammen to og to. Det er hans opgave at stå med spulekassen. De kan nå et tag pr. dag, hvis det er godt vejr. Han synes, at den her sag er kørt op til noget helt sindssygt, så derfor kan han huske den. Han plejer altid at gå op på taget, inden de går i gang, og hvis der er nogle løse skruer, så plejer de altid at spænde efter, og det har de nok også gjort denne gang. Han kan ikke huske, om der var en tagrende mellem hus og udbygning. Da de startede, kunne de se bagfaldet, fordi så ryger vandet modsat. Han kan ikke huske, hvem der sagde, at de bare skulle fortsætte. I udestuen lagde de først fibertex bagefter. Først lagde de fibertex rundt om huset. Det er rigtigt, at man ikke kan lægge fibertex under buskene, så det er blevet spulet ned i jorden.

Vidnet, D har forklaret, at han var ansat hos sagsøger i sommeren for 3 år siden. Han var ansat i 2020. Han er ikke længere ansat. Han deltog i afrensningen af sagsøgtes tag sammen med C. Han kan godt huske huset, og at der var problemer med udestuen. De fortalte sagsøgte, hvad der skulle ske. Man dækker græs af med videre, støvsuger i tagrenden og kører med renseren. De dækkede af hele vejen rundt.

Efter de begyndte, fik de at vide, at det dryppede i udestuen. Så stoppede de arbejdet, men der blev sagt, at de bare skulle fortsætte. Han ved ikke, om det var

sagsøgte, eller hans kone, der sagde det. De rensede af efterfølgende. Der var bagfald, og derfor kom det ind i udestuen. De lagde noget fibertext på. Han havde været oppe på loftet for at kigge og tjekke, om det dryppede ind. Hvis det drypper meget, så tjekker han flere gange. De gør også rent efter sig, for eksempel hvis noget ryger uden for fibertexten. Han kan ikke huske, om de selv gjorde rent.

Forevist billedet side 168 forklarede vidnet, at normalt gør de rent, men selv efter at have gjort rent, kan der godt være noget hvidt bagefter. Han husker, at de ryddede op efter sig. De spulede og sugede op efter sig. Han husker ikke, om de havde ringet til sagsøger, A

Han er ikke uddannet i tagrens, men han er lært op af A gennem lang tid. Han husker ikke perioden. Før havde han været på EUC i Næstved. Det meste han kan huske fra sagen, er udestuen. Han husker ikke, hvordan han kom ind på loftet, men han plejer at komme ind på loftet. C renser taget med kassen, og han renser kanterne med en højtryksrenser. En kantrenser er ikke en normal højtryksspuler. Det er en speciel konstruktion. Fibertexten lagde de begge ud. Han husker, at de havde en snak om at fortsætte. Han husker ikke, om der var tagrende på huset ved udestuen. Det er forskelligt, hvem der har støvsuger. Hvis C havde kassen, havde han støvsuger. Når der er bagfald, stopper man. Vandet blev støvsuget op, så det var mikroskopisk, hvad der var tilbage. Man skyller buskene. Han husker bare, at de rensede det og skyllede det ned på fibertext. Han husker ikke, hvordan loftet var, men han er rimelig sikker på, at han var deroppe. Hvis det bliver vådt, så dækker man af.

Skønsmand Svend Hessellund Blicher Jensen har vedstået sine skønserklæringer og har supplerende forklaret vedrørende sin besvarelse til spørgsmål 3, at det er almindeligt, at blæsevejlr kan løsne fibre fra taget. Med hensyn til forekomster på K-vej 22, var der asbest i alle prøver. De kan stamme fra blæsevejlr og regnvejlr over tid. Man kan ikke registrere det, før man tager prøver.

Med hensyn til hans besvarelse på adressen S-vej 14 har han ikke forholdt sig til koncentrationerne. Det gælder alle prøver.

Med hensyn til besvarelsen af spørgsmål SS 9 er der taget stilling til tilstedeværelsen af asbestfibre. De prøver, han har taget, er ikke analyseret på samme måde som dem fra Miljøstyrelsen.

Med hensyn til besvarelsen af spørgsmål 4 har skønsmanden forklaret, at på de steder, hvor der ikke er fundet noget, forventer han, at der ikke er asbestfibre, men hvis der er det, så ligger det over normalt. Det er tilstedeværelsen, der er afgørende, en slags sort/hvid.

For så vidt angår det anførte i rapporten fra Miljøministeriet, side 137, så siges det i forordet til rapporten, at der vil være en sundhedsmæssig risiko ved asbest i jord. Det har han taget udgangspunkt i.

For så vidt angår hans besvarelse af spørgsmål 5, side 39, har han på referenceejendommene ikke kunnet se asbestslam. På den sagen omhandlede ejendom kunne man se det på møblementet og i tagrum, og hvis man definerer, hvad der er håndværksmæssigt korrekt, så er der tale om slam, hvor der sker skade på bygningsdele. Asbestslam er asbestfibre opstemmet i vandet, som er brugt. Man har tilført meget mere asbest. Man må ikke være i de områder. Han ville sikkert på ejendommen have forventet asbest som på referenceejendommene, men ikke i de mængder. Risikoen er større her. Der ville ikke være så store mængder i tagrum og befæstede arealer. Det er ikke noget, som man ville kunne gå rundt og se. Udbedringsmetoderne vil dog være de samme.

En fibercementtagplade er støbt i bølgeform af cement og asbestfibre, men mest cement. Der vil altid være asbestfibre i slammet.

Forevist billederne fra side 167-179 har skønsmanden forklaret, at der er tale om asbestholdigt slam, man kan se. Det indeholder meget mere asbest end det, som kommer af blæsevejr og regnvand. Det er tilført i forbindelse med et stykke arbejde. Det er svært at se, om der har været dækket af med fibertext. I hvert fald har det ikke været godt nok. Man kan ikke bruge en højtryksrenser til at tage det sidste. Man kan se på billedet side 169, at der mangler et kantbræt. Hvis der ikke er plads i tagrenden, så må man gøre noget andet, men vandet må ikke komme ned i kloakken. Hvis en tagrende har bagfald, så må man lede vandet hen det rigtige sted. Det er op til entreprenøren at finde ud af det. Hvis man kan se asbestslam, så er det ikke håndværksmæssigt korrekt at fortsætte. Man ville kunne have set det i loftrummet, og så burde man ikke have fortsat. På befæstede arealer kan man godt vådstøvsuge det op. Man kan godt rense op på en græsplæne med frugttræer. Det står i bilag 9, hvordan det skal gøres.

For så vidt angår S-vej 14 og tabellen side 67, besvarelse af spørgsmål SS 1B, så skal alt isoleringsmateriale ud og gangbroen væk, og der skal støvsuges op, også selv om man ikke har kunnet se asbestfibre på isoleringen. Man skal gå med livrem og seler.

Parternes synspunkter

X Tagteknik v/A har i sit påstandsdokument anført:

“ ...

3 ANGÅENDE

B

X-tagtekniks

PÅSTAND OVER FOR

3.1 Påstanden på 20.187,50 kr. inkl. moms stammer fra en ubetalt faktura 535 (bilag 1), som X-tagteknik har udstedt til B efter ter rensning og maling af taget på huset beliggende G-vej 3, 4320 Lejre. B har nægtet at betale beløbet. Prisen er i overensstemmelse med det tidligere afgivne tilbud (bilag 3).

3.2 B har i svarskriftet påstået frifindelse grundet anbringender om forholdsmæssigt afslag og et anbringende om et modkrav, som overstiger påstanden.

3.3 I sin duplik af 18. oktober 2022 har B nu anført, at X tagteknik har fortabt sit krav på honorar for det udførte arbejde uden nærmere begrundelse. Dette bestrides.

3.4 X-tagteknik bærer alene bevisbyrden for fakturabeløbet, hvilket må anses for værende uomtvistet. X-tagteknik har rensset og malet taget samt foretaget afdækning med Fibertex i overensstemmelse med parternes aftale, hvorfor X-tagteknik anser sin bevisbyrde for løftet.

3.5 Den resterende del af sagen vedrører påståede mangler ved det af X-tagteknik udførte arbejde og behandles i det følgende.

4 HOVEDSYNSPUNKTER ANGÅENDE DET UDFØRTE ARBEJDE

4.1 B meddelte den 7. august 2020, at han nægtede at betale fakturaen for både tagrensningen og malingen under henvisning til, at arbejdet ikke var udført korrekt, og at ejendommen var blevet forurenset (bilag 6). B fremsendte den 14. august 2020 undersøgelser fra firmaet MBA Miljø ApS, som påviste asbest på ejendommen (bilag 7).

4.2 Det er X-tagteknik opfattelse, at rensning er sket i overensstemmelse med parternes aftale og efter gældende normer for afdækning. X-tagteknik har derfor den 17. august 2020 afvist indsigelserne (bilag 8) og derudover henvist til to rapporter fra miljøministeriet.

4.3 B har i øvrigt ikke løftet bevisbyrden for, at der er lidt et tab eller at erstatningsbetingelserne i øvrigt skulle være opfyldte, da det er uomtvistet i sagen ud fra referenceejendommene, at der omkring og i ejendomme med asbesttag vil være forekomst af asbest.

5 DE ERSTATNINGSRETLIGE BETINGELSER

5.1 Ansvarsgrundlag

5.1.1 Det bestrides, at X-tagteknik har handlet ansvarspådragende. X-tagteknik har foretaget håndværksmæssig korrekt tagrensning, og har handlet i overensstemmelse med parternes aftale og de gældende normer herfor.

5.1.2 Har man et eternittag indeholdende asbest, kan det ikke undgås, at der vil ske en vis afgivelse af asbest til omgivelserne. Denne afgivelse sker uanset, om der foretages tagrensning.

5.1.3 Der henvises i denne forbindelse til Miljøministeriets undersøgelse fra 2007 "Måling af asbestforurening i forbindelse med tagrening". Formålet med rapporten er at belyse de praktiske forhold omkring brand, tagrensning og/eller tagrening og kvalitativt vurdere mængden af asbestfibre i jord før og efter reningssituationen. Rapporten konstaterer, at der vil forekomme asbestfibre omkring huse med asbestfibre – både før og efter en afrensning. Dette kan derfor ikke i sig selv betegnes som en mangel.

5.1.4 Det er således nødvendigt at afklare, om der efter tagrensningen i nær værende sag forekommer flere asbestfibre end sædvanlig. Det er derfor relevant at se på, hvilke grænseværdier eller måleenheder der anvendes inden for området.

5.1.5 Miljøministeriet har senest i 2015 udarbejdet en rapport om risici ved asbest i jord. Det følger af konklusionen (bilag 10, s. 6), at der ikke foreligger et konkret jordkvalitetskriterium eller acceptniveau:

"Samlet må det på baggrund af engelske og hollandske erfaringer konkluderes, at der trods grundig gennemgang stadig ikke findes tilstrækkelig sikker viden omkring forholdet mellem indhold af asbest i jord og risikoen for uacceptabel sundhedsmæssig eksponering af mennesker, således at der kan udarbejdes et mere konkret jordkvalitetskriterium eller tilsvarende acceptniveau for indhold af asbest i jord, der er håndterlige i praksis."

5.1.6 Miljøministeriet har ved en undersøgelse fra 2007 "Måling af asbestforurening i forbindelse med tagrening" (bilag 9) inddelt forekomsterne af asbest i et klassifikationssystem. Skønsmanden har blevet anmodet om at anvende klassifikationssystemet ved besvarelsen af spørgsmål SS IA i skønserklæring nr. 2, men har ikke gjort dette. Klassifikationssystemer fra Miljøministeriets undersøgelse var som følger:

Klassifikationssystemet omfatter følgende klasser med tilhørende kvalitative definitioner:

Klasse 0: Der er ikke påvist asbestfibre i prøven.

Klasse 1: Der er påvist få asbestfibre i prøven.

Klasse 2: Der er påvist nogle asbestfibre i prøven.

Klasse 3: Der er påvist mange asbestfibre i prøven.

5.1.7 I forbindelse med det afholdte syn og skøn har skønsmanden i den reviderede skønserklæring af 11. juni 2021 under besvarelse af spørgsmål 3 anført:

"Det kan ikke udelukkes, at der ved mekanisk påvirkning for eksempel ved kraftig vindpåvirkning vil kunne løsriveres fibre fra tagpladerne i meget begrænset omfang, som kan være svære at registrere ved stikprøvevis prøveudtagning."

5.1.8 I forhold til den sundhedsmæssige risiko besvares spørgsmål 4 i skønserklæring af 11. juni 2021 på følgende måde:

"Med hensyn til sundheds – eller miljømæssige risici for eksponering når der forefindes asbestfibre i jordprøver foreligger der ikke undersøgelserne der entydigt viser at der vil forekomme en eksponering som vil være sundhedsskadelig – at fibre eksponeres til luften."

5.1.9 Det følger endvidere af skønsmandens besvarelse af spørgsmål 4 i skønserklæring af 11. juni 2021:

"Der forefindes ikke umiddelbart grænseværdier for asbestfibre i jord jf. miljøstyrelsen Miljøprojekt nr. 1652,2015."

5.1.10 På denne baggrund er det således en udfordring at kvalificere mængden af asbest nærmere i forhold til det sædvanlige niveau. X-tagteknik har derfor anmodet skønsmanden om at se på referenceejendomme, jf. nedenstående afsnit.

5.1.11 Referenceejendomme

5.1.12 Som det fremgår, er det uklart, hvorvidt der er en mangel ved det udførte arbejde, idet antallet af sædvanligt forekomne asbestfibre ikke er nærmere kvalificeret. X-tagteknik har derfor forsøgt at lade dette afklare nærmere ved undersøgelse af referenceejendomme.

5.1.13 X-tagteknik har anmodet skønsmanden om at foretage prøver på ejendommen beliggende K-vej 22, 4690 Haslev. Denne ejendom har tillige et tag med asbest jf. BBR ejermeddelelse (Bilag 16). Det er ubestridt under sagen, at der aldrig er foretaget tagrensning på K-vej 22 4690 Haslev.

5.1.14 Den 1. december 2021 afgav skønsmanden en supplerende skønserklæring, hvor de udtagne prøver på henholdsvis G-vej 3, 4320 Lejre, og på referencegrunden K-vej 22, 4690 Haslev fremgår af bilag 1. Prøverne er udtaget den 3. november 2021. Af skønsmandens besvarelse til spørgsmål 7.C i skønserklæring af 12. december 2021 fremgår det:

"I dette tilfælde er der på G-vej 3 ikke registreret asbestforurening dybere end 0 - 5 cm jf. stikprøveudtagningen - se bilag 1 - supplerende syn og skøn. På K-vej 22 viser stikprøveudtagningen også asbestforurening i prøverne i en dybde på 5 - 10 cm."

5.1.15 Den konstaterede forurening på K-vej 22, 4690 Haslev forekommer både i dybere jordlag samt i større omfang end ved ejendommen beliggende G-vej 3, 4320 Lejre.

5.1.16 X-tageteknik anmodede skønsmanden ved besvarelsen af spørgsmål SS IA om at foretage målingerne på samme måde, som det er sket i "Miljøministeriets rapport - Måling af asbestforurening i forbindelse med tagrenovering". Dette er dog ikke sket, idet forekomsterne ikke er indtelt i klasse 0-3.

5.1.17 Idet skønsmanden tillige har konstateret asbestforekomst i tagrummet på G-vej 3, 4320 Lejre uden nærmere angivelse af sædvanlig koncentration, har X-tageteknik ligeledes henvist til en referenceejendom for dette spørgsmål. Resultatet af geltafetest udtaget på referencegrunden S-vej 14, 4862 Guldborg, fremgår af skønserklæring af 8. juni 2022. På S-vej 14, 4862 Guldborg, blev der ligeledes påvist asbest i loftrummet. Dette dokumenterer, at asbest vil være almindeligt forekommende i loftrum.

5.1.18 Delkonklusion

5.1.19 Der er ikke påvist nogen mangel og dermed intet ansvar for X-tageteknik. Det må konkluderes, at der uanset sket tagrensning almindeligvis forekommer asbestforurening omkring ejendomme med asbesttag. Det må også konstateres, at det ikke er dokumenteret, at X-tageteknik ved det udførte arbejde har forøget forekomsten af asbest omkring huset.

5.1.20 Dette dokumenteres også ved skønsmandens besvarelse - eller manglende svar - på koncentrationen af asbestfibre i spørgsmål SS9, hvor skønsmanden oplyser:

"Analyseresultaterne angiver om der forefindes asbestfibre eller om der ikke forefindes asbestfibre. I miljøministeriets rapport bilag 9 har de indført et klassifikations-system, og systemet er indført, da det ikke er muligt at koantificere det præcise antal af asbestfibre i jord, mos etc."

5.1.21 Det er således ikke dokumenteret, at der er forekomst af asbest ud over det sædvanlige og dermed ikke, at der er en mangel.

5.1.22 Desuden bemærkes det, at X-tagteknik allerede ved sit tilbud (Bilag 3) fraskrev sig ansvaret for vandindtrængen i tagrummet.

"I forbindelse med afrensning af taget skal vi gøre opmærksom på, at der i nogle tilfælde kan gennemtrænge vand i små usynlige revner og huller i taget. Det anbefales derfor at der afdækkes eventuelle værdier på loftet, så der ikke opstår vandskader. X-Tagteknik er ikke ansvarlig for disse eventuelle skader".

5.1.23 Det bemærkes videre, at B besluttede, at arbejdet skulle fortsætte efterfølgende og uanset, at der var et vist overløb på tagren-derne, hvorved B accepterede dette.

5.2 Årsagsforbindelse

5.2.1 Såfremt retten måtte finde, at der er indtrådt en skade i form af forurening af grunden, som har resulteret i et tab, bestrides det, at der er tale om en kausal og adækvat følge af X-tagteknik andlinger.

5.2.2 Da der altid vil findes asbest på en grund og tagrum med asbesttag, og skønsmanden i øvrigt ikke kan sige noget om koncentrationerne, findes det i sin helhed udokumenteret, at X-tagteknik handlinger skulle have medført forurening af grunden eller tagrummet. Der henvises i det hele til det tidligere anførte herom.

5.3 Tab

5.3.1 Såfremt retten, mod forventning, måtte lægge til grund, at der i forbindelse med tagrensningen er sket en forurening af asbestfibre på ejendommen, gøres det gældende, at B ikke har lidt et tab.

5.3.2 Ejendommen var under alle omstændigheder og utvivlsomt allerede ramt af asbestforurening inden tagrensningen. B har ikke løftet bevisbyrden for, at der i forbindelse med tagrensningen er sket en yderligere forurening, som udgør et erstatningsretligt relevant tab.

5.3.3 Der er endvidere afholdt syn og skøn på adressen G-vej 3, 4320 Lejre ved ejendomsmægler Palle Støvring. Skønsforretningen havde til formål at klarlægge, hvorvidt der ved senere salg af ejendommen kunne være lidt et psykologisk tab. Skønsmanden Palle Støvring afgav skønserklæring den 27. oktober 2022, hvori han afviste dette.

6 RENTER

6.1 Det af B angivne rentekrav bestrides.

7 BERIGELSE

7.1 Såfremt retten, mod forventning, måtte nå frem til, at X-tagteknik skal afholde saneringsudgifter til oprensning af jorden, gøres det gældende, at B herved vil opnå en berigelse, idet ejendommen allerede må betragtes som værende asbestforurenede før iværksættelsen af tagrensningen på samme vis som referenceejendommene.

..."

B har i sit påstandsdokument anført:

"...

Syn og skøn

Skønsmanden har ved sin besvarelse af spørgsmål 2 oplyst, at *"Det er forventeligt, at et tag af den type og alder kan indeholde asbest, som derfor bør undersøges, så der kan tages de nødvendige forholdsregler inden der iværksættes afrensning, udskiftning etc."*

Skønsmanden foretog herefter en undersøgelse af huset og grunden og oplyste i sin besvarelse af spørgsmål 4:

"De ved undersøgelsen fundne koncentrationerne ligger over hvad der er normalt og forventeligt, der kan medføre sundhedsrisici.

[...]

Der forefindes ikke umiddelbart grænseværdier for asbestfibre i jord jf. miljøstyrelsen Miljøprojekt nr. 1652,2015."

Og ved som besvarelse af spørgsmål 5:

"De konstaterede asbestforekomster vurderes at stamme fra afrensning af taget primo august 2020.

Det vurderes, at afrensningen ikke er udført håndværksmæssigt korrekt, da nærværende undersøgelser viser at der forekommer spredning af asbestfibre.

Med baggrund i og erfaring med undersøgelse af ejendomme, hvor der er foretaget afrensning af asbesteternittag vurderes det, at der i de fleste tilfælde ikke bliver foretaget løbende tilsyn i forbindelse med igangværende tagrensning for kontrol af om der forekommer utilsigtet asbestslam ind på eksempelvis loftrummet.

En løbende kontrol ville vise, at taget muligvis ikke er "tæt nok" til, at den pågældende afrensningsmetode er anvendelig. Fortsættes arbejdet alligevel må entreprenøren påtage sig den efterfølgende asbestrensning eksempelvis i tagrummet.

En bygherre bør altid sikre sig, at der i et tilbud fra et tagrensningsfirma er indeholdt asbest-rengøring, hvis det efterfølgende viser sig, at der kan registreres utilsigtet forekomst af asbest-fibre på overflader eksempelvis i tagrum etc.

I flg. Arbejdstilsynet er det ikke tilladt at anvende højtryksspuling ved afrensning af asbesteternittage. Men der er givet dispensation til tagrensning hvis spulingen foregår i en lukket kasse og at spulevand opsamles.

Dette medfører dog ikke, at der ikke kan forekomme asbestslam eksempelvis på overflader i loftrummet hvis taget ikke er "tæt nok", selvom der er givet dispensation.

Som billederne viser i bilag 7 er der i dette tilfælde sket store svigt både hvad angår de håndværksmæssige kvalifikationer, tilsyn og hvad angår afdækning i forbindelse med arbejdets udførelse, samt efterfølgende kontrol af tagrum og omkringliggende arealer for forekomst af asbestfibre på overflader i tagrum, faste belægninger eller i jord."

Ved sin besvarelse af X-tagteknik spørgsmål oplyste skønsmanden:

"Den massive forekomst af asbestslam på loftet skønnes at være forårsaget af tagrensningen. Det høje niveau skønnes ikke umiddelbart at have andre årsager"

og

"Arbejdet med tagrensning skønnes ikke at være udført håndværksmæssigt korrekt, selvom det lægges til grund at der har været foretaget afdækning, da der er registreret asbestfibre på overflader, hvor der hvis der havde været foretaget korrekt afdækning ikke skulle kunne registreres asbestfibre.

Den øvrige del af spørgsmålet kan ikke umiddelbart besvares da oplysninger beror på subjektive påstand/oplysninger og ikke registreret ved skønsmandens selvsyn.

Hvis udsagnet er korrekt at ejeren ønskede at afrensningen skulle fortsætte selvom der var problemer med tagrenderne, burde arbejdet være stoppet, og ejeren skulle

have været oplyst om, at hvis arbejdet skulle forsættes ville dette indebære yderligere arbejder med afdækning/afrensning og dermed yderligere omkostninger til følge."

samt

"Den kan ikke udelukkes, at der vil være en øget forekomst af asbestfibre i omgivelserne efter afrensning af asbestholdigt tag.

Men ved håndsmæssig korrekt udførsel i flg. Miljøministeriets anbefalinger vil det alt andet lige forventes at være lavt og svært at registrere ved stikprøvevis prøveudtagning og visuel besigtigelse."

X-tagteknik har anvist referencegrunde med huse med asbesttage hvor der kunne konstateres asbestforurening, men dette gav ikke skønsmanden anledning til at ændre besvarelsen af sine svar, jf. svaret på spørgsmål SS 10.

ANBRINGENDER

Det gøres gældende, at det udførte arbejde lider af sådanne fejl og mangler, og har påført så massive mængder forurening på ejendommen, at

X-tagteknik ikke er berettigede til betaling for det udførte arbejde, subsidiært at B er berettiget til at modregne sit krav i entreprisensummen.

Ad mangler ved udførte arbejde og afslag i entreprisensummen

Det gøres gældende, at der foreligger mangler ved det udførte arbejde idet sagsøgeren ikke har foretaget en håndværks- og miljømæssig korrekt oprensning af taget i overensstemmelse med parternes aftale, idet afrensningen har medført at asbestfibre i tagoverfladerne er blevet spredt ud over husets loft, inventar omkring huset, trædæk og på jorden omkring huset.

Skønsmanden har ved sin besvarelse af spørgsmål 5 i sin skønserklæring af 11. juni 2021 vurderet, at den konstaterede asbestforurening stammer fra den afrensning af huset beliggende G-vej 3 som X-tagteknik udførte i juli-august 2020.

Skønsmanden angiver i sin besvarelse af spørgsmål IB anført, at "Arbejdet med tagrensning skønnes ikke at være udført håndværkermæssigt korrekt, selvom det lægges til grund at der har været foretaget afdækning, da der er registreret asbestfiltre på overflader, hvor der hvis der havde været foretaget korrekt afdækning ikke skulle kunne registreres asbestfibre."

X-tagteknik burde som professionel part med 20 års erfaring have tilsikret, at asbeststøv og -slam ikke spredtes som følge af arbejdets udførelse.

Ad erstatningspåstanden

Arbejdet er ifølge skønsmanden ikke udført håndværksmæssigt korrekt (spørgsmål 5 og IB) og forureningen med asbestfibre er ud over hvad der er normalt og forventeligt og kan medføre sundhedsrisici (spørgsmål 4).

Forekomsten af asbestfibre på referenceejendommene giver ifølge skønsmandens besvarelse på spørgsmål SS 10 ikke anledning til at ændre besvarelsen af de oprindelige spørgsmål.

Da forureningen alene må tilskrives X-tagteknik forhold, jf. den ovenfor anførte, er X-tagteknik ansvarlig overfor B for udgifterne til afrensning, jf. FED1995.75.

Påstandsbeløbet

Påstandsbeløbet fremkommer som de anslåede udgifter til asbestsanering og retablering som anført af skønsmanden i sin anden supplerende skønsrapport af den 8. juni 2022, spørgsmål SS 8 og bilag 1.1. til samme, i alt kr. 356.355,20 ekskl. moms, samt udgifter til løbende kontrol, tilsyn og afsluttende kontrol, jf. skønsmandens besvarelse af spørgsmål SS 5, i alt kr. 30.000 ekskl. moms, retablering af gulv i udestue, jf. skønsmandens besvarelse af spørgsmål SS 6, i alt kr. 10.000 ekskl. moms. Samlet set:

Tilbud på udbedring fra Recover (spørgsmål SS 8 og bilag 1.1.) kr.
356.355,20

Løbende kontrol, tilsyn og afsluttende kontrol (spørgsmål SS 5) kr. 30.000,00

Retablering af gulv i udestue (spørgsmål SS 6) kr. 10.000,00

I alt, ekskl. moms kr. 396.355,20

Moms kr. 99.088,80

I alt, inkl. moms kr. 495.444,00

Erstatningsbetingelserne

X-tagteknik har optrådt som totalentreprenør og har det fulde projekterings- og udførselsansvar. Arbejdet er ikke udført håndværksmæssigt korrekt (spørgsmål 5 og IB) og forureningen med asbestfibre er ud over hvad der er normalt og forventeligt og kan medføre sundhedsrisici (spørgsmål 4).

Erstatningsbetingelserne er opfyldt, da saneringsomkostningerne er en både kausal og adækvat følge af den utilstrækkeligt afskærmede afrensningsmetode, samt manglende tilsyn som anført af skønsmanden.

X-tagteknik er således ansvarlig for B udgifter til sanering og retablering efter oprensningen af forureningen med asbest på og omkring huset.

X-tagteknik arbejde har ifølge skønsmandens besvarelse af spørgsmål 5 været præget af "store svigt både hvad angår de håndværksmæssige kvalifikationer, tilsyn, og hvad angår afdækning [...] samt efterfølgende kontrol."

Arbejdet burde være tilrettelagt og udført på en måde, der sikrer at asbestslam ikke kastet ud på jorden, uden afdækning, samt at asbestholdigt vand opsamles fra tagrenderne.

Det bestrides således, at der er sket afdækning med fibertex omkring huset i forbindelse med rensningen af taget, idet der først blev benyttet fibertex til afdækning ved X-Tagteknik forgæves forsøg på afhjælpning, hvilket B ikke bør hæfte for. Det gøres ligeledes gældende, at arbejdet er behæftet med betydelige fejl og mangler, idet rensningen af taget har medført spredning af asbeststøv og -slam på ejendommen.

Egenskyld

B har ingen viden om eller kendskab til afrensning af tag og X-tagteknik har optrådt som totalentreprenør med det fulde projekterings- og udførselsansvar overfor B som forbruger.

Det bestrides, at B eller B's kone skulle have instrueret X-tagteknik i at fortsætte arbejdet trods fejl ved udstyret.

..."

Parterne har under hovedforhandlingen nærmere redegjort for deres opfattelse af sagen.

Rettens begrundelse og resultat

Ad sagsøgers krav:

Retten må lægge til grund, at sagsøger for så vidt har leveret sin ydelse, og at taget er blevet afrenset og malet i henhold til tilbuddet. Det er heller ikke gjort gældende, at der er mangler ved det udførte arbejde isoleret set, og sagsøgte har da også forklaret, at taget blev fint. Retten lægger til grund, at sagsøger i hvert fald delvist har tildækket med fibertex, jf. nærmere nedenfor, og hvorfor retten finder, at sagsøgte skal betale sagsøger for det udførte arbejde.

Sagsøgers påstand tages herefter til følge med renter som påstået.

Ad sagsøgtets krav:

Retten må lægge til grund, at sagsøger lod arbejdet udføre af to ufaglærte unge mennesker, og som efter deres egen forklaring ikke havde længerevarende erfaring med tagrensning, herunder rensning af et tag, som indeholder asbest.

Retten må lægge til grund efter bilag A til rapporten fra Teknologisk Institut og skønsmandens erklæringer, at der ved afrensning af asbesttage skal iagttages særlige forholdsregler, blandt andet skal der afdækkes med fiberdug (fibertext), opsættes afskærmningsplade og nøje holdes kontrol med tagrum, da utætheder i taget kan bevirke, at der kommer asbestfibre ind i tagrummet.

Retten kan efter de fremlagte billeder ikke lægge til grund, at der har været tilstrækkeligt afdækket med fibertext. Man kan på de fremlagte billeder se fibertext flere steder, som ligger sammenkrøllet, men da der ses aflejringer på frugttræer, møbler med videre, kan det i hvert fald lægges til grund, at der ikke er foretaget nogen tilstrækkelig afdækning. Hertil kommer, at retten ikke finder det godtgjort, at sagsøgers medarbejdere har foretaget løbende kontrol med loftrummet for gennemtrængning af vand, idet det fremlagte billedmateriale viser, at der er betydelige aflejringer på loftet, hvilke aflejringer ifølge skønsmanden indeholder asbestfibre. At det fremgår af tilbuddet, at kunden – dvs. sagsøgte – skal afdække værdier i loftsrummet, så der ikke sker vandskade, findes ikke at omfatte den situation, hvor der på loftet ses tydelige asbestfiberspor.

Retten må således, også efter skønsmandens erklæringer, lægge til grund, at arbejdet ikke er udført håndværksmæssigt korrekt, og at arbejdet burde være stoppet, da det blev konstateret, at der løb vand ned i udestuen og på loftet således, at man kunne have foretaget de nødvendige forholdsregler, inden arbejdet eventuelt skulle fortsættes.

Uanset om sagsøgte selv måtte have sagt til sagsøgers medarbejdere, at arbejdet kunne fortsætte, finder retten ikke, at sagsøgers medarbejdere, som de professionelle, burde have fortsat arbejdet med de risici, som det nu indebar. Retten finder således ikke, at sagsøgte har udvist egen skyld.

Retten må lægge til grund, at det er almindeligt forekommende, at der findes asbestforekomster i jord med videre i forbindelse med tage, der indeholder asbest, da regn og blæst kan forårsage, at asbestholdigt materiale løsriver sig. Dette vil også gælde sagsøgte ejendom og giver efter det oplyste ikke anledning til særlige tiltag. Imidlertid har skønsmanden udtalt, at asbestmængden hos sagsøgte er væsentlig større end på referenceejendommene, og at dette skyldes tagrensningen, idet man normalt ikke ville kunne se asbestaflejringer, hvilken man kan på sagsøgte ejendom. Skønsmanden har ikke kunnet angive klassificeringen af koncentrationerne af asbest. Retten finder efter det af skønsmanden anførte, at asbestforekomsterne på sagsøgte ejendom dog er væsent-

ligt større end på referenceejendommene, og retten lægger til grund, at det skal oprensnes som sundhedsskadeligt.

Retten kan tiltræde det af sagsøger anførte om, at sagsøgte efter en total oprensning vil få en, i hvert fald i en periode, asbestfri ejendom, hvilket ikke ville være tilfældet, såfremt tagrensningen ikke havde fundet sted. Imidlertid finder retten ikke, at det er muligt i denne forbindelse at reducere et erstatningsbeløb til sagsøgte, idet det er nødvendigt at rense op, og dette vil ikke kunne ske delvist.

Udgifterne til oprensning er anslået af skønsmanden, hvilket retten ikke finder grundlag for at tilsidesætte.

Som følge af det anførte får sagsøgte medhold i sin påstand, dog finder retten ikke, at sagsøgte kan få renter førend kravets nedlæggelse den 18. oktober 2022.

Sagsomkostninger

Da sagsøgte i det væsentlige har vundet sagen, skal sagsøger betale sagsomkostninger til sagsøgte.

Sagsøger har betalt 500 kr. i retsafgift, og sagsøgte har alene betalt 1.500 kr. i retsafgift, da der ved en fejl fra rettens side ikke er opkrævet berammelsesafgift hos sagsøgte. Sagsøger skal efter sagens udfald godtgøre sagsøgte differencen på 1.000 kr. Herudover har sagsøgte betalt 400 kr. til isoleret bevisoptagelse, som også skal godtgøres af sagsøger.

Sagsøger har oplyst at have betalt 22.291,66 kr. i skønsomkostninger. Sagsøger har endvidere afholdt udgiften til afhjæmning af skønsmanden med 4.500 kr. med tillæg af moms. Sagsøgte har oplyst at have betalt 102.899,58 kr. i syn og skøn vedrørende spørgsmålet om asbestforurening. Retten finder henset til sagens resultat, at sagsøger endeligt skal afholde skønsudgifterne, og selvom retten finder, at der har været tale om et omfangsrigt syn og skøn set i forhold til sagsgenstanden, finder retten ikke grundlag for at laste sagsøgte herfor.

Herudover har sagsøgte haft udgifter med 32.000 kr. til afholdelse af syn og skøns vedrørende ejendommens evt. værdiforringelse. Da dette har været uden betydning for sagens resultat, finder retten, at sagsøgte endeligt skal afholde denne udgift.

Sagsomkostningerne er således efter sagens værdi, forløb og udfald fastsat til dækning af advokatudgift med 65.000 kr., af retsafgift med 1.400 kr. og af udgifter til syn og skøn med 102.899,58 kr., i alt 169.299,58 kr. B er ikke momsregistreret.

THI KENDES FOR RET:

B skal til X Tagteknik v/A 1
betale 20.187,50 kr. med tillæg af procesrente fra den 8. september 2020.

X Tagteknik v/A skal til B
betale 495.444 kr. med tillæg af procesrente fra den 18. oktober 2022.

X Tagteknik v/A skal til B
betale sagsomkostninger med 169.299,58 kr.

Beløbene skal betales inden 14 dage.

Sagsomkostningerne bliver forrentet efter rentelovens § 8 a.

/doc

ØSTRE LANDSRET DOM

afsagt den 9. april 2024

Sag BS-119/2023-OLR
(6. afdeling)

X Tagteknik v/A
(advokat Steen Petersen)

mod

B
(advokat Søren Saaby Hansen)

Retten i Roskilde har den 20. december 2022 afsagt dom i 1. instans (sag BS-43823/2020-ROS).

Landsdommerne Peter Thønnings, Anne Bendfeldt Westergaard og Martin Melchior (kst.) har deltaget i ankesagens afgørelse.

Påstande

For landsretten angår sagen alene B betalingspåstand.

Appellanten, X Tagteknik v/A har nedlagt påstand om frifindelse, subsidiært mod betaling af et væsentligt mindre beløb end fastsat af byretten.

Indstævnte, B har påstået dommen stadfæstet.

Supplerende sagsfremstilling

X Tagteknik c har for landsretten fremlagt tilbud af 28. december 2023 fra ... vedrørende sanering og rengøring af G-vej 3 i Lejre. Der er enighed om, at tilbuddet, som beløber sig til 195.900 kr. med tillæg af

moms, ikke omfatter udgifter til blandt andet levering og beplantning af buske og frugttræer, fjernelse af isolering og blæsning af ny isolering på loft, udgifter til løbende kontrol og tilsyn samt retablering af gulv i udestue.

Forklaringer

A B
Blicher Jepsen, D og C skønsmand Svend Hessellund
har afgivet supplerende forklaringer.

A har supplerende forklaret blandt andet, at .X Tagteknik gennem årene har udført mere end 1.000 tagrensninger, hvor kunderne har været tilfredse. De har ikke tidligere haft reklamationer som denne. Han er ikke enig i skønsmandens konklusioner. De udfører altid deres arbejde håndværksmæssigt korrekt med afskærmning, afdækning og efterfølgende afrensning. I denne sag var det på grund af tagrendens udformning med en zinkkant på sternpladen ikke muligt at sætte en afskærmningsplade op, men de dækkede i stedet af på jorden under tagrenden med Fibertex. Arbejdet sprøjter, og man kan ikke undgå, at enkelte overflader bliver våde undervejs. Det sker ikke mindst, når man anvender den godkendte kantrenser, også kaldet "djævelen". Som han husker det, ringede hans medarbejdere på denne opgave og fortalte, at der var bagfald på tagrenderne, og at der var kommet vand ind i udestuen. De havde derfor indstillet arbejdet, men kunden havde bedt dem fortsætte. Det er ikke som sådan noget problem, at der er bagfald på tagrenderne. Man lægger blot vandstøvsuger i den modsatte ende. De fremlagte fotos viser asbestslam, som kan forekomme undervejs i arbejdet. Der er imidlertid ikke fotos, som viser det færdige resultat efter afrensningen, hvor de også benyttede den godkendte støvsuger eller lagde Fibertex ud, f.eks. under planterne. Han har ikke hørt, at der skulle have været problemer med støvsuger. Så havde det set helt anderledes ud, eftersom systemet benytter 37 liter vand i minuttet.

En asbestholdig tagplade indeholder omkring 10-15 procent asbest.

Der er to fastansatte medarbejdere i firmaet, foruden ham selv. Han omsætter for 1-1,5 mio. kr. pr år. D og C var sidemandsoplært i firmaet og havde været med på lignende jobs mere end 150 gange, før de blev sat til at udføre arbejdet på G-vej i Lejre.

B har supplerende forklaret blandt andet, at han og hustruen for mange år siden fik skiftet enkelte plader på tagrygningen, men derudover er der ikke udført arbejde på taget, og det er heller ikke tidligere blevet rensset. De havde ikke afdækket indboet på loftet, før tagrensningen blev foretaget. Taget har aldrig været utæt, og der har heller ikke tidligere været indtrængen af støv deroppe. De opholdt sig inde i huset og bemærkede ikke, at de unge mænd tilså

loftet via loftslemmen, som er i bryggerset. De opdagede først efter nogen tid, at der kom sort vand ned i udestuen. Der er ikke bagfald på tagrenderne derude, og han har heller ikke tidligere oplevet, at vandet er løbet ud af dem, heller ikke når der har været voldsomt regnvejr. Han havde ikke indtryk af, at de unge mænd på noget tidspunkt overvejede at indstille arbejdet. Han har ikke sagt, at de bare skulle fortsætte arbejdet. Det var D der fortalte ham, at der var problemer med støvsugeren.

Firmaet sendte nogle folk ud for at rense bedre op. Det overværende han imidlertid ikke selv.

Skønsmand Svend Hesselund Blicher lepsen har supplerende forklaret blandt andet, at han ikke benytter det klassifikationssystem, som Miljøstyrelsen omtaler i deres rapport fra 2007 om måling af asbestforurening i forbindelse med tagrenovering, hvor mængden af asbestfibre inddeles i få, nogle og mange fibre. Det skyldes, at det er vanskeligt at kvantificere antallet af asbestfibre. Han har anvendt en klassifikation, hvor der enten er eller ikke er forekomst af asbestfibre. Han sendte de indsamlede prøver til et certificeret testcenter, som undersøgte, om der er forekomster af asbest, og det er de prøvesvar, han har videregivet i sin rapport. Det fremgår ikke af de analyserede prøver, om asbestfibre har delt sig og dermed er så små, at de ikke længere udgør en sundhedsfare.

Han besigtigede ejendommen nogen tid efter, at tagrensningen var udført. På daværende tidspunkt havde firmaet afsluttet rengøringen. Den visuelle gennemgang viste imidlertid, at der var fyldt med asbestslam i hele tagkonstruktionen. Omfanget var langt større end det, man sædvanligvis ser, og han betragtede hele tagrummet som kontamineret. Der var også synlige forekomster af asbestslam i udestuen. Asbestfibre i jord kan udgøre en sundhedsrisiko. Han er ikke læge, og han kan derfor ikke som sådan udtale sig om de sundhedsmæssige aspekter ved forekomsterne, men det er hans vurdering, at der er en risiko forbundet hermed. Det understøttes også af de generelle beskrivelser om asbest, herunder i Miljøstyrelsens rapporter. Han opererer ud fra et forsigtighedsprincip, og han finder det på baggrund heraf påkrævet, at asbesten fjernes, som nærmere beskrevet i skønserklæringen.

Han har ved besvarelsen af spørgsmål 5 taget udgangspunkt i de fremlagte fotos og ikke, hvad parterne hver især har oplyst om udførelsesmetoden. Det er ikke tilstrækkeligt blot at anvende den foreskrevne procedure. Man skal samtidig sikre sig, at rens vandet opsamles. Der var asbestslam mange steder, herunder i skuret, hvor der slet ikke skal være noget. Der var ikke blot tale om, at en mindre mængde vand var løbet ud over en tilstoppet tagrende. Billederne viser, at afrensningen ikke var foretaget håndværksmæssigt korrekt.

D har supplerende forklaret blandt andet, at han var ansat i A's firma i 7-8 måneder i alt. Han udførte vel 1-2 tagrensningsopgaver om dagen. Han kan ikke huske, hvor længe han og C var på ejendommen på G-vej men det tager normalt 3-5 timer at afrense et tag, når der ikke er problemer. C stod oppe på taget og styrede den lukkede kasse med højtryksspuleren. Han var selv på jorden, hvor han dækkede af med Fibertex og flyttede afdækningen, efterhånden som arbejdet skred frem. Han husker det som om, at han var oppe på loftet 4-5 gange, hvor han ikke bemærkede noget usædvanligt. Han talte formentlig med ejerne om, hvor loftslemmen var placeret. Han ville have afdækket med Fibertex på loftet, hvis han havde bemærket, at der kom vand ind.

Han ved ikke, hvorfor der løb vand ned i udestuen. Han er ikke klar over, om der var problemer med tagrenderne. De fortsatte kun med arbejdet, fordi ejeren af huset ønskede det. Han bemærkede ikke, at der var asbestslam på planter mv. Man renser sådanne forekomster væk i forbindelse med den afsluttende rengøring. Man lægger Fibertex under planterne inden afrensningen. De benyttede ikke afskærmningsplade ved tagrenden til denne opgave, men når man gør, ligger pladen løst i tagrenden.

C har forklaret blandt andet, at han havde deltaget i ca. 100 tagrensningsopgaver, før han udførte arbejdet på G-vej Lejre.

De havde rensset halvdelen af taget, da de opdagede, at der løb vand ned i udestuen. B og hans hustru sagde, at de godt vidste, at der var bagfald på tagrenderne, og at de blot skulle fortsætte arbejdet. Han mener, at han orienterede dem om, at der var en risiko forbundet med det. Det var ikke muligt at sætte en afskærmningsplade op, fordi der var indbyggede tagrender, men de lagde Fibertex langs hele husmuren i en bredde på 2-2,5 meter. Han var oppe på loftet tidligt i forløbet. D tilså det 5-7 gange, mens han rensede taget, og derefter var han selv deroppe 6-7 gange, mens D benyttede kantrenseren. Han bemærkede ikke, at der var asbestslam på loftet. Loftet var ulåst og nemt at komme ind på.

De fremlagte fotos i sagen viser ejendommen, som den så ud, før de gjorde rent. Det så helt anderledes ud, da de forlod stedet.

Anbringender

Parterne har i det væsentlige gentaget deres anbringender for byretten.

X Tagteknik har yderligere anført, at det ikke kan udelukkes, at indstævntes tidligere tagreparationer kan have været medvirkende årsag til, at der trængte vand ind på loftet. Utæthederne kan endvidere været forværret som følge af manglende vedligeholdelse af taget.

B har heroverfor anført, at der efter skønsmandens besvarelser af spørgemaet ikke er grundlag for at antage, at asbestforekomsterne skyldes en tidligere, meget begrænset tagreparation eller indstævntes mangelfulde vedligeholdelse af taget.

Landsrettens begrundelse og resultat

Før landsretten angår sagen spørgsmålet om, hvorvidt X Tagteknik v/A har handlet erstatningspådragende i forbindelse med afrensningen af det asbestholdige tag på G-vej 3 i Lejre. I bekræftende fald angår sagen tillige opgørelsen i anledning heraf.

Efter blandt andet skønsmandens udsagn bemærker landsretten indledningsvis, at det må lægges til grund, at virksomhed med højtryksafrensning af asbestholdige tagflader er forbundet med risiko for asbestforurening af blandt andet tagrummet og andre nærtliggende omgivelser. Det er alment kendt, at forekomst af asbestforurening giver anledning til sundhedsmæssige risici og kan medføre udgifter til oprensning og andre former for økonomisk tab. Landsretten finder på den baggrund, at virksomhed med højtryksafrensning af asbestholdige tagflader skal udføres med skærpet agtpågivenhed, herunder i forhold til korrekt afskærmning, løbende kontrol med udførelsen, fuldstændig opsugning af forurenede spildevand og efterfølgende omhyggelig afrensning af eventuelle asbestforurenede overflader.

Som også anført af byretten er der i den foreliggende sag ikke oplysninger om, hvorvidt ejendommen og de tilstødende udenomsarealer var forurenede med asbest, inden X Tagteknik påbegyndte arbejdet. Ifølge skønsmandens besvarelse af spørgsmål 3 kan det ikke udelukkes, at fibre fra tagpladerne gennem årene kan være løsrevet ved kraftig vindpåvirkning, men i så fald vil forekomsten af asbest have været af meget begrænset omfang og svær at registrere ved stikprøvevis udtagning. Når samtidig henses oplysningerne om, at B I og hans hustru har boet i huset, siden det blev opført i 1974, og ikke tidligere har fået foretaget afrensning af taget, lægger landsretten til grund, at eventuelle tidligere forekomster af asbest har været af et sådant begrænset omfang, at det ikke har været påkrævet af foretage oprensning deraf.

Skønsmanden har ikke klassificeret koncentrationerne af asbest i de udtagne prøver, men har konstateret, om asbest er påvist, og har på baggrund af en visuel besigtigelse beskrevet omfanget af asbestholdigt slam. Ifølge skønsmandens forklaring og besvarelsen af spørgsmål 4 og IA ligger de synlige koncentrationer af asbest i tagrum, havestue og omkringliggende områder med faste belægninger over, hvad der er normalt og forventeligt, og mængden af asbestslam på loftet er beskrevet som massiv. Skønsmanden har endvidere anført, at forekomsterne vurderes at stamme fra tagrensningen. Landsretten tiltræder

herefter, at der i forbindelse med tagrensningen er sket en merforurening med asbest på ejendommen, og at det må anses for påkrævet at foretage oprensning af de berørte arealer.

Det fremgår af vidneforklaringerne afgivet af A C og D at det asbestholdige tag blev afrenset med et godkendt lukket anlæg, hvor der blandt andet blev anvendt renskasse og støvsuger til opsamling af spulevand. Der blev ikke i forbindelse hermed opsat afskærmningsplade på tagrenden, som kunne forhindre rens vandet i at løbe over, og det fremgår af fotos fra ejendommen, at den afdækning med baner af fiberdug, der i øvrigt måtte være foretaget, ikke var tilstrækkelig til at undgå, at der i forbindelse med og efter arbejdets udførelse var synlige forekomster af asbestslam på overflader i tagrum, havestue, skur og omkringliggende udeområder. På denne baggrund og efter karakteren af den udførte virksomhed og når der henses til skønsmanden besvarelse af blandt andet spørgsmål 4, 5 og IB tiltræder landsretten, at afrensningen af taget ikke er udført håndværksmæssigt korrekt, og at X Tagteknik derfor har handlet ansvarspådragende.

Landsretten tiltræder, at erstatningen er fastsat som sket, og at der ikke er grundlag for at lade X Tagteknik erstatningsansvar bortfalde eller begrænse ud fra betragtninger om egen skyld eller accept af risiko. Det af X Tagteknik anførte om lempelse efter erstatningsansvarsloven eller principperne heri kan efter en samlet vurdering af de foreliggende oplysninger, herunder virksomhedens karakter heller ikke føre til et andet resultat.

Landsretten stadfæster herefter dommen i det omfang, den er påanket.

Efter sagens udfald skal X Tagteknik v/A i sagsomkostninger for landsretten betale 45.000 kr. til B til dækning af udgifter til advokatbistand inkl. moms. Ud over sagens værdi er der ved fastsættelsen af beløbet til advokat taget hensyn til sagens omfang og forløb.

THI KENDES FOR RET:

Byrettens dom stadfæstes i det omfang, den er påanket.

I sagsomkostninger for landsretten skal X Tagteknik v/A inden 14 dage betale 45.000 kr. til B Beløbet forrentes efter rentelovens § 8 a.